

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 Din

za pol leta 30 Din

za vse leto 60 Din

Posamezne številke 1.50 Din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 30. aprila 1937.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Terjamo za slovenščino njene pravice

Dopis z meje

Človek brez narodnega ponosa je cunja, ki zasluži, da jo brcnemo v kot. Znak nekulturnosti je, če se nekdo svoje narodnosti ne zaveda. Samo nekulturen človek bo mirno prenašal zapostavljanje svojega jezika. Slovenci smo sodelovali pri ustanovitvi te države v veri, da bodo v njej naše narodne pravice in narodne svetinje, med katere spada tudi jezik, za vselej zavarovane in ne bo nihče več smel nekaznovan žaliti naš narodni ponos. Vstopili smo v to državo kot enakopraven narod s Srbi in Hrvati, in nihče si doslej še ni drznil nam to enakopravnost načelno odreči. (So sicer neki ljudje v jugoslovenskem taboru, ki bi radi to enakopravnost razlagali tako, da je vsak Slovenec kot državljani enakopraven s Srbi in Hrvati, a taka razlaga, ki odreja enakopravnost Slovincem kot celoti, je drzna potvora državne ideje enakopravnosti Srbov, Hrvatov in Slovencev in nas izenačuje s pripadniki katerekoli narodne manjšine v naši državi, ker kot državljani je enakopraven tudi vsak Grk, Arnavt, Cigan, in vsak Cincar lahko doseže pri nas katerokoli državno čast.) Enakopravnost Srbov, Hrvatov in Slovencev je vodilno načelo te države, in kdor jo krši, greši proti osnovam te države in ji izpodkopava moralno podlago.

Po sebi umevno je, da se nanaša ta enakopravnost tudi na slovenski jezik kot državni jezik, ko bi tudi ta enakopravnost ne bila izrečno priznana po ustavi. Lahko bi kvečemu razpravljali teoretično o tem, ali se ta enakopravnost slovenščine in srbskohrvaškega jezika nanaša na vse državno ozemlje ali pa jo je razumeti tako, da je vsak od njih državni jezik tam, kjer je obenem ljudski jezik. Smiselna je samo druga razlaga. Enakopravnost obeh državnih jezikov na celotnem državnem ozemlju velja samo tam, kjer gre za urade in ustanove, ki so namenjene vsem državljanom. Tu mora veljati popolna reciprociteta. Vsi centralni državni uradi bi morali uradovati v obeh jezikih, vse državne tiskovine, vrednotnice, monopolni izdelki, bankovci, novci bi morali enako upoštevati slovenščino kakor srbsčino in hrvaščino. Za vse urade pa, ki služijo določnemu okolju, mora imeti absolutno prednost kot državni jezik tisti jezik, ki ga govori ljudstvo tega okoliša. V srbskih pokrajinah je državni jezik srbski, in uradnik, ki tega jezika ne bi znal, je tam nemogoč. Isto velja do pičice glede slovenščine za Slovenijo. Vsaka dvojna mera je za Slovence žaljiva in je protizakonita.

Tako je z enakopravnostjo slovenščine v načelu in po zakonu, vsi vemo, kako je z njo v praksi.

Ne mislim naštevati primerov, kjer se slovenščina zapostavlja, ne bilo bi jih konca, vprašujem se le, kako so mogle te razmere nastati. Kako je mogoče n. pr., da sem videl zadnjič sredi Ljubljane na državnem uradu napis v srbskem in hrvaškem jeziku, samo ne v slovenskem, ko je ta urad izključno namenjen Slovincem? Kako je mogoče, da vsak hip zadevamo na državnega službenca, ki slovenščine ne zna? Kako je n. pr. mogoče, da davčni urad izdaja davčne naloge slovenskim strankam v neslovenskem jeziku? Kako je mogoče, da imamo na poštah vrednotnicah besedilo v srbskem, hrvaškem in še v kakem tujem jeziku, samo ne v slovenskem? Itd. itd. Kdo more od Slovencev zahtevati, da na svojih tleh razume in govori še kak drug državni jezik razen svojega? Kdo je odgovoren za take žalitve našega narodnega čuta?

Nič ni dvoma o tem, da smo teh razmer v veliki meri krivi sami. Kakor povsod drugod, smo tudi glede naših jezikovnih pravic bili preveč popustljivi, zlasti je naše razumnstvo v svoji klavni, hlapčevski miselnosti samo pomagalo pri izrivanju domačega jezika. Saj vidimo, kako se naši jugoslovenci trudijo, da bi z vsakim človekom z

juga govorili v njegovem jeziku, pa če ga še tako grdo lomijo. Kajpak se uslužbenec z juga ne bo potrudil, da bi se naučil našega jezika, pa če tudi že več let biva med nami. Saj mora najpreprostejši med njimi priti do prepričanja, da je njegov jezik nekaj boljšega, in nič čudnega ne bi bilo, da se čuti po malem gospodarja nad nami in nad našo zemljo.

Koliko je bilo pri nas odpora proti zapostavljanju našega jezika? Koliko je pri nas ljudi, ki so se pritožili proti vsiljevanju neslovenskih tiskovin in odločb na državno sodišče? Kdo je na naših političnih shodih načel to vprašanje? Kaj so storili v tem oziru naši narodni poslanci? Nihče nam ne more braniti, da se potegujemo za svoje zakonite pravice in organiziramo proti njih kršenju zakonit odpor. Slovenec, ki se po zapostavljanju svojega jezika ne čuti užaljenega v svojem narodnem ponosu, je manjvreden človek, je manjvreden tudi kot državljani.

Naj bi se zagovorniki postopne likvidacije slovenskega jezika prepričali, kako sodi naše obmejno ljudstvo o zapostavljanju slovenščine. Bolj je občutljivo v tem oziru ko naše izobraženstvo. Hujše prevare ni, ko je ta, da z izrivanjem slovenščine služi kdo državni stvari. Nasprotno, tak človek je najhujši škodljivec državne misli. Državna zavest bo rastla med našim ljudstvom iz zavesti, da smo Slovenci v tej državi enakopravni, ali pa je ne bo nikdar in nikoli. Kdor dela v drugem smislu, dela v roke našim zunanjim sovražnikom. Zato proč z meje vsi, ki našega ljudstva ne razumete in ki slovenščino mrzite! Državna korist to zahteva.

Ni dolgo tega, ko se mi je pritožil obmejni kmet nad obmejno stražo. Stražnik ga je prijel na meji, ko je nosil v ročni torbi neke vsakdanje potreščine. Stražnik je domneval, da so vtiho-tapljenje. Predstavljale so malotno vrednost. Kmet se ni mogel s stražo sporazumeti. Ta ga je odgnala na več ur oddaljeno carinarnico. Tam ga je zaslislal uradnik, ki ne zna slovenščine, in je napravil o zaslišanju zapisnik v neslovenskem jeziku. Kmet je zapisnik podpisal, ne da bi bil nje-

Dr. Jos. Regali:

O slovenskem „Narodnem gledališču“

III.

Finančna stran.

3. Česa bi bilo treba sedaj.

Zadnjič smo pisali o ozdravitvi financ slovenskega »Narodnega gledališča« pri korenini in smo trdili, da bi se dali dohodki iz prireditve predvsem, če bi imeli večje gledališče in bi bile znižane vstopnine na približno isto višino, kakor so v kinematografih. Ker pa ni pričakovati, da bi postavili kaj kmalu novo opero in preuredili sedanjo opero za dramo, je treba premišljevati, kako in če bi se dala finančna stran pri sedanjih razmerah izboljšati, tako da bi bila povzdignjena tudi umetnostna raven.

Pravijo, da ima dandanes slovensko »Narodno gledališče« na leto

približno 1 milijon dinarjev premalo

dohodkov, da bi bilo kos vsem svojim nalogam. Naše mnenje je, da bi bilo treba

predvsem najprej u r e d i t i sedanje finančno stanje,

gledati bi pa bilo seveda obenem tudi, da se pomnože dohodki.

Sedaj ne dobiva osebje o pravem času plač in jih prejema le v obrokih, posebno ne tisti, ki niso nadležni in ki niso ravno najslabši ljudje. Ne-

govo vsebino razumel. Ko sem ga vprašal, zakaj je podpisal, ko mu vsebina ni bila jasna, mi je dal odgovor, ki ga tu ne bom ponovil. Nanašal se je na postopanje straže z njim. Ni tu vprašanje, ali je uslužbenec postopal korektno ali nekorektno, lahko je delal točno po službenih navodilih, gre za dejstvo, da državni uslužbenec jezika ljudstva, s katerim ima posla, ne obvlada. Kmet ima v tem pogledu svojo sodbo. Ni več v njem tiste podložniške miselnosti kakor nekdanj. Zaveda se, da je uradnik tu zaradi ljudstva, ne obratno. Njegovo mnenje je, da se ne bo zaradi uradnika učil tujega jezika, ampak da uradnik ne spada na svoje mesto, če ljudskega jezika dobro ne razume. Navedel sem en primer, navedel bi jih lahko nesčetno takih, ki vzbujajo nevoljo našega obmejnega ljudstva. S čim naj opravičujemo nasproti njemu zapostavljanje slovenščine in privilegij drugega državnega jezika? Ali naj mu povemo, da je to bolj kulturni jezik ko domači, podobno kakor so svoje dni nemškutarji agitirali za nemščino? Naš kmet je dovolj kritičen, da samostojno presoja našo kulturno stopnjo s kulturno stopnjo drugih narodov. Slovenske kmečke občine so vračale v Avstriji vojaški oblasti nemške dopise in dosegle, da je morala ta z njimi slovensko občeati. Slovenskemu kmetu ne bo nikdar razumljivo, da se slovenščina v njegovi lastni državi in na njegovi zemlji kjerkoli zapostavlja za katerim drugim jezikom.

Treba je z vso jasnostjo povedati, da v Sloveniji dela vsako zapostavljanje slovenščine po uradih in uradnikih slabo kri in škodi državni misli in narodni stvari — zlasti še na meji. Kdor enakopravnost slovenskega jezika krši, otežkoča razvoj državlanske zavesti, ki more rasti le tam, kjer narod vidi v državi varuha svojih pravic. Kdor kot uradnik namerno krši to enakopravnost, spada zato po vsej pravici pod zakon o zaščiti države, in nič bi bolj ne pomirilo ljudstva in ugodneje vplivalo na njegov odnos do države, kakor če bi se ustvarile krepke zakonske sankcije zoper kršilce osnovnih pravic ljudstva. Z amandmani v finančnem zakonu se spreminjajo marsikateri bistvene zakonske določbe, naj bi se na ta način dopolnil še zakon o zaščiti države z določbami v varstvo resnične enakopravnosti vseh treh delov trobitnega državnega naroda.

redno prejemanje plač spravlja igralce in pevce prav po nepotrebnem iz ravnotežja, da se ne morejo zatopiti tako, kot bi se morali, v študij. Zaradi tega trpi umetnostna raven, kajti človek, ki ima vsak dan skrb za to, če bo mogel jutri plačati stanovanje in hrano, ne more imeti zbranih vseh misli le za svoj poklic. Tistim umetnikom, ki niso državni nastavljenji, plačujejo plače iz vstopnine, ki pa je včasih večja ali manjša in sproti ne zadostuje za vse plače. Zato je treba takoj napraviti finančno transakcijo ter preskrbeti posojilo nekaj sto tisoč dinarjev, ki bi omogočilo redno plačevanje plač in ki bi bilo pokrito že po končani seziji z vstopninami. Mogoče bo prevzela poročito za tako posojilo banovina ali pa ljubljanska mestna občina. Če že ne poskrbe za to, da bi slovensko »Narodno gledališče« moglo v redu plačevati druge račune, je pa treba vsekakor poskrbeti, da bodo vsaj nameščenci dobivali plače v redu.

Revidirati bi pa bilo treba tudi plače vsega osebja; tistim, ki prejema sorazmerno s svojim delom prevelike plače, bi jim jih bilo treba znižati, drugim pa, ki delajo več; pa imajo sorazmerno premajhne plače, pa zvišati. Krivice pri plačah se maščujejo pri vsakem podjetju, najbolj pa med tako občutljivimi ljudmi, kakor so pri gledališču. Če računamo, da izmed vseh 196 nastavljencev prejema kakih 140 (delavci, zbor, balet, godci itd.) povprečno na leto le po kakšnih

Vsakovrstno damsko in moško svileno ter volneno PERILO

bogata zaloga **žepnih robcev**, nogavice, roka-
vice, modno blago, **turistovske potrebščine**
po najnižjih cenah

pri trdki

Josip Petelinc, Ljubljana
za vodo (blizu Prešernovega spomenika)

15.000 dinarjev — seveda so te številke le približne — in da ostane za soliste v drami in operi (skupaj 51 ljudi) ter za ude vodstva 2.200.00 Din na leto, tako da bi prišlo izmed teh na eno osebo na leto okroglo 35.000 dinarjev, ko pa mnogo solistov v operi in v drami ne dobiva toliko, se nam zdi, da **plače niso v pravem razmerju**, posebno če pomislimo, da prejema ena sama operna moč na leto okoli 100.000 dinarjev! Ne mislimo, da bi ne smeli resnim umetnikom dajati primernih plač, ampak biti morajo plače v pravem razmerju s plačami drugih umetnikov. Najbrž bi se dalo tudi v **splošni upravi** (ne pri umet. osebj) **pri osebnih izdatkih kaj prihraniti**.

Skrbeti bi bilo treba tudi za to, da se stvarni izdatki, za katere gredo sorazmerno hudo majhni zneski, (inscenacija, garderoba) delajo **smotno in gospodarsko pravilno**.

Ne trdimo z gotovostjo, mislimo pa, da bi bilo prav, če bi kdo premislil, če bi se dalo s preudarnim gospodarstvom toliko prihraniti, da bi pomnožili operni orkester vsaj za 4 goslarje, ki jih orkestru očitno manjka.

Dohodke bi bilo mogoče povečati

po našem mnenju — in to povečanje je v resnici potrebno — takole:

a) **Državni prispevek**, ki je sedaj 2.974.350 Din na leto, **bi bilo treba zvišati vsaj za kakšnih 200.000 dinarjev** in to zato, ker je prispevek od davka na kinematografe v Ljubljani veliko manjši kot v Belgradu ali v Zagrebu. Resnici na ljubo moramo sicer priznati, da Slovenija z ozirom na svojo davčno moč pri državnih prispevkih za obe slovenski gledališči (Narodno gledališče v Ljubljani in gledališče v Mariboru) ni toliko prikrajšana kot n. pr. pri vseučilišču, ker dobiva tudi mariborsko gledališče od države na leto 369.760 Din podpore, gledališče v Skopljju pa 630.948 Din, v Sarajevu 619.080 Din, v Osijeku pa 618.720 Din na leto.

b) Ker ima slovenska (dravska) banovina po predračunu za tekoče leto 159 milijonov dohodkov, savska (zagrebška) pa 227 milijonov in daje savska banovina hrvaškemu »Narodnemu gledališču« na leto podpore 1 milijon dinarjev, slovenska banovina pa s stroški za vzdrževanje poslopij slovenskega »Narodnega gledališča« v Ljubljani le 185.000 Din (mariborskemu gledališču daje menda 300.000 Din), bi moralo slovensko »Narodno gledališče« v Ljubljani dobiti, če bi ga podpirala banovina v tistem razmerju kot savska zagrebško, na leto 700.000 Din iz banovinskega predračuna. Slovensko »Narodno gledališče« v Ljubljani dobi torej od banovine po omenjenem ključu 515.000 dinarjev premalo. **Banovinski prispevek bi bilo treba torej zvišati če že ne za navedeno vsoto, vsaj za 300 tisoč dinarjev na leto.**

c) Zagrebška mestna občina ima dohodkov okoli 250 milijonov na leto, pa daje hrvaškemu »Narodnemu gledališču« 1 milijon dinarjev na leto. Ljubljansko mesto ima dohodkov okoli 114 milijonov na leto, daje za gledališče 350.000 Din, dajati bi pa moralo, če bi hotelo podpirati gledališči v tistem razmerju kot Zagreb, na leto 450.000 dinarjev podpore. **Prispevek ljubljanske mestne občine bi bilo treba zvišati tedaj za 100.000 Din.**

Poglavitno povišanje dohodkov bi pa moralo **priti iz vstopnine,**

treba je torej vsekakor skrbeti za to, da bo **obisk gledališča večji**

kot je sedaj. To naj bi bila prva in poglavitna skrb uprave slovenskega »Narodnega gledališča« in tudi vseh drugih, ki sodelujejo pri njem. Za to naj bi skrbeli pa tudi vsi resnični kulturni Slovenci in pa seveda tudi časopisje. Če bi bil povečan obisk gledališča vsaj za dobro četrtino (zdi se nam, da bi bilo to gotovo mogoče doseči), bi znašala na leto vstopnina z abonmajem

okoli 400.000 dinarjev več kot sedaj.

Večji obisk gledališča je odvisen predvsem od vodstva. Dober repertoar in dobre predstave privabijo navzlic kinematografom še vedno občinstvo v gledališče. O tem in o izboljšanju umetnostne višine bomo pa pisali prihodnjič. Za danes naj omenimo le tole:

Če vzame kdo v roko dunajske časopise, najde zadnja leta v vsaki številki po cele stolpce o gledaliških, ne samo o dunajskih predstavah, ampak **sploh o gledaliških stvarih**. Da je današnji dan gospodarska stiska dunajskih gledališč popustila, je med drugim vzrok

spretna reklama,

s katero zbujaajo časopisi zanimanje za gledališče. Tudi življenjepisi velikih pevcev in igralcev iz preteklih časov, zanimivi dogodki odrskega sveta so reklama za gledališče. V Ljubljani pa ni v dnevnem časopisju po navadi najti nič takih stvari, le tu in tam pred kakšno premiero izide kak sestavek v kakem popoldanskem ljubljanskem dnevniku, ki ga pa braveci drugih dnevnikov ne bero. Pravijo, da se nekateri ljubljanski dnevnikarji še priložnostne reklame za posamezne premiere branijo. Dolžnost vsega resnično slovenskega časopisja bi pa bila, da slovenskemu »Narodnemu gledališču« pomaga in vzbuja zanj zanimanje v svojem krogu. Vodstvo slovenskega »Narodnega gledališča« bi pa moralo seveda skrbeti za to, da bo z vsem časopisjem v dobrih razmerah in se poštene kritike ne sme bati, ampak mora to celo pozdravljati. Časopisna reklama pa mora biti stvarna in zanimiva, ne frazasta, kot je po navadi, da bo kaj zalegla. V stari gledališki književnosti, kdor jo pozna, je toliko zanimivih stvari, da je mogoče pisati o svetovnih opernih in dramskih delih hudo zanimivo in zajemljivo, je toliko romantike, ki še danes vpliva na ljudi, da bi ljudje take stvari rajši brali kot poročila o sportu in bi spet začeli ceniti gledališče. »Gledališki list« je pametna ustanova, vendar ga bere samo nekaj in to le tistih ljudi, ki so že v gledališču. Tudi s posebnimi plakati bi bilo treba delati ob posebnih prilikah reklamo. Gledališče je treba napraviti spet

za družabno dolžnost ali vsaj za modo.

V preteklih časih je vsaka premožnejša rodovina morala imeti svojo ložo v gledališču, ker je to spadalo k socialnemu ugledu. Pogovor v boljših družbah se je sukal okoli gledališča, književnosti, glasbe itd. Kdor ni bil v teh stvarih doma, ni bil sposoben za boljšo družbo. Današnji dan je stara družabnost, ki je pa bila na kulturni višini, razbita, ker so prišli do veljave parveniji, neizobra-

ženci, povojni dobičkarji itd. Pogovor v takih družbah, ki sploh nimajo družbene olike, gre o vsem mogočem, le o kulturnih stvarih ne. Zbuditi bi bilo treba ravno s časopisjem drugačno zanimanje med ljudmi, ki bi prišlo potem tudi med potrebni družbe, v modo družbe. Pri nas bi bilo n. pr. prav, če bi odličnejšim rodovinom, ki gledališča sploh več ne obiskujejo, pošiljali pismena povabila za abonma za lože, ne bilo bi napačno, če bi ljudje iskali več družabnih gledaliških stikov; že pred leti so ustanovili »Društvo prijateljev gledališča«, ki pa ni imelo uspeha, ker ni bilo pravilno ne zasnovano, ne vojeno.

Če bi spet potegnili premožnejše sloje v gledališče, bi lahko zvišali abonma za lože v I. nadstropju na dvojno sedanjo višino, tako da bi imeli ljudje te lože res za nekaj odličnega in reprezentativnega. Da bi v Ljubljani ne našli kakšnih 60 do 80 rodov, ki bi se hotele malo bolj »pokazati«, ni dvoma. Dohodki slovenskega »Narodnega gledališča« bi se pa zvišali na leto gotovo za kakšnih 80 do 100 tisoč dinarjev. Gotovega števila sedežev v parterju pa bi sploh ne smeli dajati v abonma in jih pridržati za neabonente. Če bi prišlo gledališče spet v modo vsaj v ožjem krogu, bi drugi kmalu sledili, ker današnji dan moda bolj vpliva kot je kdajkoli prej.

Ne bi škodovalo, če bi slovensko »Narodno gledališče« imelo tudi **lasten kinematograf** n. pr. v poslopju »Filharmonije«, kjer je sedaj »Kino Matice«. Dohodki bi mu prav prišli. **Novih kinematografov bi pa v Ljubljani ne smeli več dovoljevati.**

Predvsem bi pa povečala obisk

boljša kakovost gledališča.

Hans Homma je pisal pred kratkim, da so na Dunaju najprej poskusili izboljšati obisk gledališča s tem, da so vstopnino hudo znižali (seveda pa je bila še vedno dva do trikrat večja kot v kinematografih), da je to sicer v začetku pomagalo, pozneje je pa obisk spet opešal. Šele **resnično dobre predstave in izvrstni pevci in igralci** so zagotovili obstanek dunajskih gledališč in imajo danes tudi čisto literarne stvari, če so dobro igrane, lepe denarne uspehe zraven »Zugstücken«, ki napolnjujejo gledališča po 20 do 30 krat.

(Dalje prihodnjič)

Nesreča Španije

General Franco pravi, da hoče narediti spet iz Španije velesilo, kar je že nekdanj bila. V njegovem programu, pred nekaj dnevi razglašenem, se nahaja tale stavek:

»Vsaka vrsta separatizma je neodpušljivo hudo delstvo.«

Kakor znano, še celo precej znano, boleha Španija poglavitno zaradi dveh stvari: prvič zaradi neurejene zemljiške posesti, ali bolj določno povedano, ker velikanska večina kmetov nima zemlje, drugič pa, ker centralistična španska vlada ni spoštovala narodnih pravic Katalancev in Baskov. Katalance, ki govorijo kakor Španci tudi romanski, torej špansčini soroden jezik, je razglasil v imenu narodnega in državnega »edinstva« centralistični in nacionalni Madrid kratko in malo za Špance, njihov jezik za narečje. Hkratu pa je seveda zaznamoval kot izdajalske in protidržavne »separatiste« vse tiste Katalance, ki niso hoteli svojega materinega jezika izdati in zatajiti neki umišljeni narodni enotnosti na ljubo. Vrh tega je koruptni centralistični Madrid še odiral pridne in podjetne Katalance z davki, da bi jih tako še bolj oslabil. Znano je, da se je vsa številna španska vojska in civilna birokracija vzdrževala poglavitno iz denarja, ki je prihajal iz katalanskih davkov. Da je bila zato zoper katalanske »separatiste«, je razumljivo ob sebi, kajti samoupravnega Katalanija bi seveda ne marala dalje rediti teh ljudskih pijavk.

Malo težje je z narodnim »edinstvom« pri Baskih. Kajti ta gorjanski kmečki narod govori jezik, ki je ne samo špansčini, ampak tudi vsem drugim jezikom tuj. Tu so španski centralisti morali priti z drugim naukom. Sicer pa, kdaj je še bil centralizem v zadregi za laž! Začeli so najprej zatrzivati zgodovinsko enotnost Španije, govorili o zemljepisni povezanosti baskovske in španske zemlje, ali na kratko, slepomiškali so s tistim naukom, ki je svoje dni odbil Portugalce od njih in ki ga srečujemo v raznih inacihah povsod, kjer hoče kakšna večina zaslužiti manjšino. Baskom seveda ni prišlo na misel, da bi kakemu lažnivemu in njihovi samobitnosti škodljivemu nauku na ljubo zatajili svojo narodno osebnost. Vztrajali so in čakali priložnosti. Ko jim je republikanska vlada obljubila samostojnost in spoštovanje njihove narodnosti, so se seveda takoj in lahko z njo sporazumeli. Sporazumno z njo so se tudi vojskovali zoper nacionalnega unitarista generala Franca. Pri vsem tem boju pa je najbolj mikavno to, da se hočejo stari framasoni, kakor general Molla, vojskovati zoper Baske celo v imenu — vere! Zoper Baske, ki so znani kot najpobožnejši katoličani vse Španije in katerih predsednik je nedavno tega precej ostro zavračal Francove trditve, da bi njega, katoličana, hoteli učiti spoštovanja katoliških verskih svetinj framasonski generali in mohamedanski Marokanci.

Bahaška napoved Franca, da bo napravil iz Španije velesilo, ki bo združila celo države španske Amerike, ima zategadelj komaj kaj več teže, kakor poljubna napoved kakega španskega viteza od Don Kihotovih časov dalje in pred njimi. S centralističnimi načini ne bo pridobil niti domačih ljudi, kaj šele ameriških republik, ki so se prav zaradi španskega centralizma ločile pred dobrimi sto leti precej nasilno od svoje matice. Koliko uspehov mu bo v domači zemlji prisojenih, ne maramo prerokovati, ker ne vemo, kako daleč pojde požrtvovalnost

Za nas je dovolj dejstvo, da ga odklanjata dva naroda, Katalanci in Baski.

Med največjimi, najmočnejšimi državami je bila Španija še pred nekaj sto leti. Najbogatejši del Amerike ji je pripadal: od Argentine do Kalifornije in Texasa, pa do Filipinov na Daljnem vzhodu. A ves ta velikanski svet so hoteli vladati centralistično, iz enega samega središča, po enem samem receptu. Zato so ga seveda zgubili. Najprej so vstali lastni naselniki v Južni in Srednji Ameriki, ljudje španske krvi, in pognali nesposobne, korumpirane generale in guvernerje, ki jim jih je pošiljal Madrid. Za njimi je prišla Mehika, odpadel je Texas, Colorado, Kalifornija, vzdignila se je Kuba, uprli Filipini. Ostala je skoraj samo še evropska Španija, revna, od državljskih vojn uničevana. A še zmeraj se niso madridski oblastniki ničesar naučili, slej ko prej hočejo vladati unitaristično, iz enega središča. Zmeraj se vladajo nesposobni generali, ta nesreča Španije, kakor jih je imenoval Madariaga, zvezani s koruptnimi politikami in zajedavsko birokracijo. Namesto da bi dali Katalancem in Baskom samoupravo, jih hočejo še nadalje tlačiti in izrabljati. Zato pa tudi o končnem uspehu ne more biti dvoma, naj že zmaga v sedanji državljanski vojni eden ali drugi. Kajti Katalanci in Baski bodo ostali separatisti slej ko prej. In narodi žive dalj, ko države.

Tudi Velika Britanija je bila svoje dni centralistično vladana. V Londonu so predpisovali davke in carine za ameriške naselbine. Zato so se Američani uprli in ustanovili samostojno državo.

Angleži pa so trezen in preudaren narod. Ko so videli, da z unitarizmom ne gre, in ker niso hoteli iti špansko pot navzdol, so takoj zasukali krmilo državne ladje. Danes je Velika Britanija dejansko zvezna država, zgled sožitja svobodnih držav in državljanov. Buri, ki so se v začetku tega stoletja tri leta srdito bili z njimi, so bili že v svetovni vojni s popolno državno samoupravo tako pridobljeni, da so šli prostovoljno z Angleži v boj zoper Nemce.

Moč resnične svobode!

A zdi se, da jih je še zmeraj in povsod na svetu na pretek, ki se niso iz zgodovine ničesar naučili, kakor pri nas na primer jugoslovanski nacionalni

Opazovalec

Investicijsko milijardno posojilo

Javna dela iz investicijskega posojila ene milijarde, ki je bilo sklenjeno pred dvema letoma, so po večini že določena in odobrena. Naj navedemo nekaj števil, ki bodo pojasnile, kako se bo to posojilo krilo oziroma vračalo, kako je udeležena Slovenija pri plačevanju posojila in kako pri dodelitvi javnih del.

Krilo se bo posojilo iz užitnine na cement in sicer po 0.15 Din od kilograma,

iz užitnine na apno in sicer po 0.15 Din od kilograma,

iz užitnine na bencin in sicer po 1.— Din od kilograma,

dalje iz stavbenih pristojbin, kakor pri stavbah hiš. Za stavbo enostanovanjske hiše se je na primer povzela pristojbina od 100 Din na 1500 dinarjev, torej natančno za petnajstkrat.

K tem pristojbinam pride še okrog 60 drugih taks.

Od tega milijardnega posojila je bilo določenih za Slovenijo samo 37 milijonov, od katerih je doslej vezanih okoli 30 milijonov (gorenjska cesta itd.).

Plačala pa je Slovenija samo v letu 1936 iz pristojbin na cement 9½ milijona. Skupaj z ostalimi užitninami in pristojbinami je plačala v tem letu okoli 18 milijonov. V dveh letih bomo torej plačali najmanj 36 milijonov. Ali z drugimi besedami: vsa investicijska dela, ki jih je dobila Slovenija iz milijardnega posojila, je plačala že v dveh letih, torej jih je do danes dejansko že poravnala.

Odplačevanje milijardnega posojila pa je razdeljeno na 15 let. Slovenija bo torej 13 let samo plačevala za druge, sama pa ne bo ničesar dobila.

Če naj se nesorazmerje med plačili in dodeljenimi krediti vsaj malo izravna, moramo dobiti za prihodnjih trinaest let vsako leto vsaj za 36 milijonov javnih del iz rednega preračuna. Seveda samo iz naslova tega milijardnega posojila. Da hočemo biti poleg tega udeleženi tudi pri vseh drugih državnih dodelitvah, se razume ob sebi, ker smo udeleženi tudi pri vseh dajatvah, pri katerih imamo po zaslugi jugoslovenov celo izdatne prednosti — za zdaj je žal to edina naša prednost.

Milijardno posojilo iz leta 1935 je že izrabljeno. Zato se pripravlja novo. Društvo inženjerjev v Ljubljani je izdelalo obširen investicijski načrt, raztegnjen na 20 let, in ga predložilo odločujočim uradam in javnosti. Ta načrt obsega samo res nujna dela. Društvo upa, da bo upoštevan, tembolj, ker je Slovenija od zadnjega posojila dobila mnogo premalo.

Mi bi še tole dodali. Posojila od katerih nimamo nič ali pa samo bore malo, so za nas boljše, da bi jih ne bilo. Kajti za malote moramo plačevati leta in leta. In leta in leta slabe ta popolnoma nerodovita plačila našo že tako do skrajnosti izrabljeno in oslabele gospodarstvo.

Zato vabimo in pozivljemo vse, ki so poklicani in ki je njihova dolžnost, da čujejo: Raje se postaviti zmeraj v prihodnje zoper sleherno posojilo, ki ne bo upoštevalo Slovencev glede na njihove dajatve in v pravičnem razmerju do njih. Zakaj že z dosedanjimi smo preobremenjeni, že z dosedanjimi plačujemo ponajveč za druge.

Raje torej sploh ne v bodoče več investicijskih posojil, kakor taka, ki se razdeljujejo in vračajo v duhu jugoslovenskega nacionalnega unitarizma. Poslej se mora zmeraj že ob dovolitvi posojila določiti pravičen ključ za njegovo razdelitev.

Slovenščini v Sloveniji njeno veljavo

Srbska beseda narod pomeni to, kar v slovenščini ljudstvo. Za besedo narod pa nimajo izraza. Zato si pomagajo z romansko tujko »nacija«. Na to smo že pred leti opozorili, ko so začeli nacionalni edinstveniki v svoji stapljaški maniji slovensko besedo ljudstvo naravnost izrivati iz našega jezika, zgolj zato, ker je Srbi ne poznajo, zato pa uvajati fašistično nacijo, ker jo imajo pač tudi Srbi. Zoper slovensko »ljudstvo« za tujko »nacija« — mar ni v tej rabi in nerabi besed nekakšna simbolika protiljudskega in protinarodnega dela jugoslovenskih nacionalistov?

Srbi so torej imenovali svoje ljudske šole pravilno po srbsko »narodne«. Naši jugosloveni bi pa ne bili to, kar so, če bi ne bili zagrabili priložnosti in preimenovali tudi naših ljudskih šol na srbski jezik. S tem so hoteli spet zadeti bogastvo in izrazitost našega jezika in ga približati končnemu jugoslovenskemu idealu, narediti iz njega »plemensko narečje«.

centralisti. Sicer pa, kako bi se učili iz nje, ko pa je ne poznajo, ko ne poznajo niti najbližjega svetovno političnega dogajanja. Eno samo stvar poznajo: svojo lastno korist.

Španski zgled naj bo svarilo za tiste, ki tudi samo od daleč podlegajo njihovi praktično-donosni »ideologiji«.

Te dni je banska uprava v Ljubljani opozorila na nesmiselno rabo tuje besede in odredila, da se poslej imenujejo naše ljudske šole po slovensko. S tem je storila banska uprava sicer samo svojo dolžnost, kar pa je vendar tembolj omembe vredno, ker je poznal doslej dovršen del naših uradnih zastopnikov večinoma vse mogoče dolžnosti, samo tiste do lastnega naroda ne. Upamo, da je to samo začetek hitre likvidacije vse tiste jugoslovenske navlake, ki jo je prineslo jugoslovensko nacionalstvo v svojem prizadevanju, da naš narod in naš jezik čim bolj zapostavlja, čim prej uniči.

O tej naredbi poroča tudi zagrebški »Obzor« od 27. aprila tega leta. Pri tem pa opozarja, da bi se tudi na Hrvaškem morale »narodne šole« poslej pravilno imenovati »pučke šole«. Kajti v nasprotju s srbsčino ima tudi hrvaški jezik za »ljudstvo« in »narod« domače izraze.

Zgrozilo pa se je kakopak nad to naredbo jugoslovensko »Jutro« v živi skrbi, kam pride, če se bo začela tako likvidirati svetinja jugoslovenske volapükovščine. Pa »pripominja«:

K temu bi bilo pripomniti, da so se n. pr. slovenske osnovne šole na bivšem Štajerskem davno pred vojno prav pogosto imenoval »narodne šole« in še danes je v teh krajih nekaj šolskih poslopij s starim predvojnimi napisom »narodna šola«. Zakonski izraz »narodna šola« je bil izbran, da se za osnovno šolo v vseh delih našega naroda dobi enako ime. Prej so imeli Srbi svoje osnovne šole, Hrvati svoje pučke, Slovenci pa ljudske šole. Razen tega ima ime narodna šola še višji pomen. Ono označuje njen splošni narodni karakter in obsega obveznost osnovnega šolskega pouka, kateri ni podvrženo samo »ljudstvo«, temveč ves narod.

K temu bi pa še mi pripomnili, da sicer verjamemo, da je bil izraz narodna šola od jugoslovenov izbran, da se za osnovno šolo dobi enako ime, da pa je zanimiva izbira, ki naj ravno slovenščino — in hrvaščino! — maloti in vrhu tega zaradi nesmisla v besedi ustvarja v ljudeh krive predstave. In še to »bi bilo pripomniti«, da je včasih na bivšem Štajerskem morda oznamenilo »narodna šola« imelo nekakšen pomen in zmisel, ker drugih slovensko-narodnih šol takrat in tam čisto niti bilo ni, da pa imajo danes »splošno narodni značaj« vse naše šole, tudi srednje, tudi visoke in da je za »narodni značaj« teh šol vseeno, če je pouk na njih splošno obvezen ali ne.

In h koncu bi bilo še tole vprašanje »pripomniti«, kako da ni nobenemu jugoslovenu padlo na pamet, da bi se bil slovenski in slovanski izraz ljudski izbral, če naj bi se že bilo moralo za osnovno šolo v vseh delih »našega naroda« dobiti enako ime, ko je vendar naš jezik bogatejši in mu ni treba za te osnovne pojme hoditi na posodo k tujim jezikom. O, seveda, v takih stvareh za jugoslovene slovenščina na mah ni več jezik »našega naroda«.

Zato pa je slovenščina jezik našega naroda! Zato jo bomo mi Slovenci slej ko prej govorili, pisali in tudi branili!

Tri resolucije

Župani radovljiškega okraja so sklenili tri resolucije, ki so tehtne zaradi svojega slovensko-narodnega gospodarskega in socialnega poudarka. Glase se:

1.

Župani radovljiškega okraja smo sklenili, da bomo v poslovanju uporabljali samo prave slovenske domače izraze.

2.

Državna cesta na področju radovljiškega okraja naj se čimprej modernizira, asfaltira ali tlače:

a) ker je ta cesta v obmejnem okraju ob državah, ki že imajo najmoderneje urejene ceste,

b) ker je radovljiški okraj izrazito tujsko prometni okraj in je ta cesta skrajno obtežena z osebnim in tovornim avtomobilskim prometom,

c) ker zahteva to tudi zdravje gostega naselja prebivalstva ob tej cesti,

č) ker zahteva to zdravje okoličanov, ki so zaposleni v industriji in ki kolesarijo dnevno v velikih množicah na delo ali domov,

d) ker je taka cesta varčevanje narodnega premoženja.

Zato smo sklenili župani, naj pristojni činitelji čimprej izvedejo gornjo zahtevo okraja.

Če bi se pa zaradi obsega to delo utegnulo zavleči, naj se izvrši postopoma, pri čemur naj pride najprej na vrsto del ceste od Hrušice do Potokov, ker veljajo spredaj navedeni razlogi za ta del ceste v najvišji meri.

3.

Župani radovljiškega okraja obsojamo način ravnanja zoper delavstvo in delavske predstavnike, ki ga v zadnjem času izvajajo podjetniki v tem okraju. Zlasti grajamo:

a) da se delavstvo pretirano telesno izrablja,

Obiščite
najmoderneje prenovljeno

kavarna Union
v Ljubljani

Priznana dobra kava, pristna vina in likerji
Domači in tuji časopisi (nad 200 listov)

b) da se istočasno znižujejo delavski zaslužki brez ozira na naraščanje draginje,

c) da se ne izpolnjujejo higienske in varnostne dolžnosti in obveze s strani podjetnikov,

č) da mora delavstvo prebivati s številnimi družinami v zdravstveno in moralno škodljivih ter človeka nevrednih stanovanjih,

d) da se s takim ravnanjem pospešuje splošna obubožanost in beda ter nalagajo občinam nezmagljivi izdatki za preskrbo ubožcev.

Zato zahtevamo, da pristojne oblasti takoj onemogočijo podjetnikom tako nezakonito ravnanje na ta način, da poskrbijo za izvajanje vseh določil delavske varnostne zakonodaje in da ne omahujejo z uporabo prisilnih sredstev proti kršiteljem.

Dotiranje velesejmov

Velika sejmišča so doslej nastajala precej prirodno, kakor nastajajo trgi. Odprte trge so pa seveda v novih časih nadomestile večje in tudi mednarodne razstave blaga. Pri tem je zanimivo, da prestolnice držav skoraj nikjer nimajo takšnih razstav ali velesejmov, že zaradi tega ne, ker ne morejo tekrovati proti izrazito trgovskim krajem, katerim so razstave nekaj samo po sebi danega. Pri nas sta se utrdila zagrebški zbor in ljubljanski velesejem, ki prirejata razstave spomladi in jeseni. Za vzhodni del države se podoben trg še ni izluščil; lasti si pa seveda to pravico Belgrad in tudi on želi imeti velesejem. Letos se že pripravljajo paviljoni zanj.

Pokazalo pa se je, da prav za prav še ni nikake potrebe za belgrajski velesejem, kakor je ni bilo doslej. Že pred leti so se namreč neki prestolniški krogi zbrali v ta namen in »podvzeli« nekaj akcij. Nekakšen poskus je bila tudi državna higienska razstava. Ker pa Belgrad nima dosti industrije, se poskusi niso posrečili. Šele letos se je obnovila družba za ustanovitev belgrajskega velesejma in zdaj se zdi, da bo šlo. Šlo pa bo zlasti zaradi tega, ker se je zagotovil tako rekoč fond. Nova družba namreč ni zbrala potrebnih vsot med poklicanimi gospodarskimi krogi, kakor sta storila za svoje razstave Ljubljana in Zagreb, temveč se ji je posrečilo dobiti javne dotacije. V tem pa se je spet pokazala tista stara razlika,

da pa druga mesta zelo, zelo težko kaj stisnejo iz državne blagajne. Tako je državna blagajna prispevala za zagrebški sejem doslej 875 tisoč dinarjev, za ljubljanski 420.000 dinarjev, skupaj vsega 1.295.000 v 17 letih. Dobivala sta majhne prispevke za obšekoristne razstave. Seveda sta si oba želela dobiti več. Dobila sta pa le še izredno podporo od Narodne banke. Naš je n. pr. dobil 25.000 dinarjev.

Belgrajska družba za velesejem je dobila od države neposredno takoj 120.000 Din, od Narodne banke pa 500.000, po 25.000 dobi prva leta od zbornic, le nekaj malega pa od podjetij. Za prostor je poskrbela družbi mestna občina tako, da ji je dala prostor v najem za 50 let in ji omogočila na zemljišči 6 milijonov dinarjev posojila (na 7% obresti). Kot najemnino za zemljišče bo družba plačevala samo letni davek. To so vsekakor glavni stebri novega velesejma — družbe, ki bo seveda dobiček lahko delila po svoje. Gospodarski krogi ne žrtvujejo pri belgrajskem velesejmu tako rekoč nič.

Vprašanje je le, ali se stroški javnosti splačajo za novi velesejem, ki se niti gospodarskim krogom ne zdi nujno potreben.

Izven nas

List »Mrtva straža« piše o dr. Bog. Vošnjaku, ki da ni našel življenjskega obstoja med Slovenci in da se je zaradi tega usidral v Belgradu, ter da njegova knjiga »U borbi« še ni izšla v slovenščini, četudi boja »spada na častno mesto v vsaki naši zavedni družini«.

Mi poznamo Vošnjaka samo kot vnetega jugoslovana, ki se je svoje dni v skupščini bil za vidovdansko ustavo in centralizem. Znano je o njem še, da je vidovdanskemu centralizmu dal ime »koncentracija«, da bi ga naredil bolj užitnega. Pa ni postal. Narobe, pod tem imenom je bil — vsaj za Slovence in Hrvate — še za precej stopenj

bolj zopern, kakor je pač zoprna vsaka neodkrita stvar. In če se je usidral v Belgradu, prav, kaj bi pa naj delal med Slovenci, ki so se od njegove jugoslovenske »dekoncentracije« žele davno odmaknili. Naj kar ostane tam doli.

Če ni njegova knjiga »U borbi« izšla v slovenščini, je gotovo še bolj prav. To izhaja že najprej iz dejstva, da jo je spisal človek slovenskega pokolenja v tujem jeziku. Sicer pa res ne vemo, kakšen pomen naj bi imela Vošnjakova borba za jugoslovenski nacionalni centralizem za Slovence in kaj naj bi jim mogla povedati. Večino slovencev take reči ne zanimajo drugače, kakor po svoji negativni strani, namreč kako bi se jih čimprej znebili.

Naj torej le brez skrbi pišejo dr. Vošnjak, pa tudi vsi drugi jugoslovenci, svoje knjige v srbohrvaščini. Naj se že na zunaj pokaže, da so izven slovenskega občestva.

Krivci si umivajo roke

Trpke, a resnične so tele besede, ki jih je zapisala »Nova doba« iz Celja:

Nezaposlenost v Sloveniji postaja iz dneva v dan večja, za vsako razpisano mesto se javi po več sto prošnikov. Eno samo industrijsko podjetje v Sloveniji je prejelo nad 3000 prošenj za sprejem na delo. Da imamo nad 700 nezaposlenih učiteljev in učiteljic, je znano, imamo tudi okoli 100 nezaposlenih profesorjev, število revnih absolventov trgovskih in meščanskih šol, ki obupujejo brez posla v breme svojih staršev že leta in leta, pa je naravnost ogromno! Pri nas je vse premalo javnih del, ono malo služb po uradih, ki se izprazni, pa se oddajo navadno kar brez razpisa. Beračenje po hišah pa postaja po mestih že tako zlo, kakor še ni bilo doslej nikdar. To je obupna slika naših razmer, ki daje misliti.

Hvala Bogu, da daje že kedaj ta naša siromaščina misliti tudi jugoslovenskemu listu. Malo pozno je sicer prišlo to razmišljanje. Bolje bi bilo, če bi bili ti ljudje mislili o usodnih naslednjih svojega dela takrat, ko so ga začeli, ko so uvedli centralizem in z njim izročili ves naš denar.

Kajti, da je pri nas tako malo javnih del, za to more biti vendar vzrok samo eden, da namreč ni denarja zanje. Denarja zanje pa ni, ker mora po veljavnih unitarističnih zakonih

In še na nekaj naj pri tem opozorimo: da služi »Nova doba« še zmerom tistim in istim ljudem, ki so ta sestav in način omogočili.

Znan je način, da zvrta kdo krivdo s sebe tako, da govori in se dela, ko da bi bil poln sočutja zaradi stvari, pri kateri sicer ni prav nič zraven, še več, ki bi se bila zgodila prav za prav popolnoma zoper njegovo delo in voljo.

Od nas pa je zavisno, da po toliki škodi in v svojo korist takih stvari ne pozabimo.

„Svetlo ime“

To svetlo ime je seveda »Narodna Odbrana«. Pa je menda bolj križ z njeno svetlobo, kajti »Pohod« sam mora ugotoviti:

Svetlo ime, za katero mnogi danes ne vedo več. Svetlo ime, ki ga mnogi danes namenoma pozabljajo, čeprav je v tem imenu danes prav za prav cela novejša zgodovina našega naroda.

Če pa je svetloba tega imena precej medla, bi ga vendar Slovenci ne smeli pozabiti. Kajti prav ima »Pohod«, v tem imenu je danes vsa novejša naša zgodovina. Vseh teh 19 let milijardnih dajatev, zapostavljanja našega jezika, naše kulture, našega gospodarstva in drugega, kakor zgodovina narodnoodbranskega dela med nami in zoper nas, dela, ki je dobilo svoj zgoščen izraz v geslu in zahtevi Narodne Odbrane, da je treba slovenstvo likvidirati.

Sicer je pa Narodna Odbrana naravnost prikupna v svoji zmedeni naivnosti. Takole dela reklamo zase v svojem »Pohodu«:

Narodna Odbrana ne pozna plemen. Ne pozna treh narodov, ne pozna separatizma in navsezadnje: ne pozna niti drugih izdajalskih krilatic.

Kdo naj se sedaj še pri jugoslovenih spozna! Doslej se nas učili, da sicer Jugoslovani nismo trije narodi, zato pa tri »plemena«. Sedaj so pa še plemena zatajili!

Svetloba tega imena je večja nad močvirjem. Slovenski narod pa ve za močvirni svet, saj se je globoko vdrl v njegovo smrdljivo blato, ko so jim razglašali večjo za svetlobo. In ker ve zanj in ker večjo pozna, ne pojde za njo.

Tiho in postopno

Tovarna Kranjske industrijske družbe na Jelenicah spada med tista podjetja, ki še zmeraj bolj ali manj nemoteno proizvajajo. Zaradi tega more plačevati svojim delavcem sicer nizke, a vendar nekoliko boljše mezde, kakor nekatere druge industrije.

Kakor poroča »Tovarniški vestnik K. I. D.«, leži v evidenčnem uradu nad 3000 prošenj za delo. A zmeraj še prihajajo nove. Zato opozarja podjetje, naj si ljudje ne delajo truda in stroškov s prošnjami, ki jih je že sedaj toliko, da presegajo ves njegov stalež.

Dejstvo je to, zelo žalostno dejstvo, ki je pa popolnoma v duhu in načinu nacionalnega unitarizma. Na jugu imajo industrije dela dovolj, da pritegujejo nekvalificirano delavstvo. Pri nas pa ga še za kvalificirano ni. Na jugu narašča prebivalstvo v hitrem tempu. Pri nas pa zaradi izseljevanja in drugih vzrokov skoraj nič. In če bo še dolgo visel nad nami blagoslov unitarizma, bo še padati začelo.

Prav po načrtu jugoslovenov: tiho in postopno.

Mali zapiski

Prepovedane knjige

Minister za notranje stvari je prepovedal uvažati in širiti v naši državi tele knjige:

1. »C Asht Islamizma«, ki je izšla v Tirani.
2. koledar »Vidov dan za 1937. leto«, ki je izšel v Pittsburgu v Ameriki,
3. »Ayuda a Madrid«, ki je izšla v Valenciji.

Stvari zore...

Ob italijansko-jugoslovanski pogodbi piše »Great Britain and the East«, angleški tedenski politični obzornik, med drugim:

».....Do tega je prišlo tem laže, ker ima Italija veliko potrebo po prijateljstvu Jugoslavije. — tako da bo njen hrbet zavarovan za primer nemirov v Sredozemlju.«

„Vrivanje srbsko-hrvaških knjig“

Prejeli smo tale dopis:

V št. 17 tednika »Slovenije« z dne 23. aprila 1937 je izšel pod rubriko »Opazovalec« dopis z naslovom »Vrivanje srbsko-hrvaških knjig«, katerega je podpisal neki E. L. Ker se podatki, navedeni v dopisu, ne skladajo z dejstvi, sem primoran podati sledeče pojasnilo.

G. Albert Vizjak je izdal knjigo v namenu, da služi v informativne in propagandne namene za pokojninsko zavarovanje nameščencev in njegovo razširjenje na vso državo. Namenjena je torej v prvi vrsti tistim nameščencem in delodajalcem, za katere obveznost pokojninskega zavarovanja še ne obstoji, tistim, ki bivajo in služijo izven Slovenije in Dalmacije, in katerim snov pokojninskega zavarovanja še ni tako domača in poznana, kakor je nameščencem naših krajev. Zato je pisana v srbsko-hrvaškem jeziku.

Šele v drugi vrsti služi lahko knjiga tudi nameščencem, uslužbenim v Sloveniji in Dalmaciji, ker nudi po svoji vsebini deloma nov material, katerega ostale knjige te stroke, tiskane v slovenskem jeziku, še nimajo. Tudi so vse v slovenskem jeziku tiskane knjige o pokojninskem zavarovanju že pošle. Le iz navedenih vzrokov se je pisec knjige odločil, da ponudi knjigo v nakup tudi slovenskim delodajalcem in nameščencem. Nikakor pa noče knjige »vrivati v slovensko javnost«, ker je vsakomur svobodno, da knjigo zavrne, če mu ne ugaja. Radi zavrnitve knjige pisec ne bo niti najmanj razburjen.

Še nedavno tega mi je pisec knjige, g. Albert Vizjak, v pismu izrazil željo, da bi izdal knjigo tudi v slovenskem jeziku, če bi imel upanje, da bo razpečal lahko tolikšno število izvodov, da bi bila zanj izključena vsaka tvarna škoda. Razpečati bi moral najmanj 2000 do 3000 knjig po ceni, kakor je predvidena za srbsko-hrvaško izdajo, ali pa vsaj kakih 1000 izvodov po ceni od Din 80.— do Din 100.— za izvod. Mogoče je dotični »opazovalec«, podpisan za E. L., pripravljen prevzeti proti g. Albertu Vizjaku poroštvo, da bo prodana predvidena množina po primerni ceni. V tem primeru mu v imenu g. A. Vizjaka poroštujem, da bo obelodanjena knjiga v kratkem tudi v slovenskem jeziku.

Po mojem mnenju zasluži pisec knjige pohvalo, ker skuša posplošiti snov, ki je v ostalih krajih države še neznana, in to v smislu prizadevanj našega slovenskega pokojninskega zavarovanja, ne pa da mora biti izpostavljen nestrokovnjaškemu napadom.

Ni res, da bi raznašal omenjene knjige delodajalcem v Ljubljani »nastavljenec Pokojninskega zavoda«, ampak so raznašale knjige za to od mene naprošene osebe, ki pa ne stoje s Pokojninskim zavodom v nikakršnem stiku. Potemtakem tudi ne »vrivajo« nastavljenec Pok. zavoda srbsko-hrvaških knjig, ampak jih s primernim dopisom, v katerem vsakogar naprošam, da mi knjigo vrne, če mu ne ugaja, razpošiljam jaz, poverjenik g. A. Vizjaka za prodajo knjige v dravski banovini in v Dalmaciji, drugače pa po poklicu bančni uradnik. »Vriva« jih pa radi tega, ker se mi zdi stvar dobra in ker sem kot dolgoletni socialni in strokovni delavec interesiran na tem, da vsak zavarovanec Pok. zavoda do osnov spozna stvarino svojega pokojninskega zavarovanja, poleg njih pa da spoznajo stvarino tudi tisti nameščenci, ki do danes še niso

Nacionalna vzgoja.

Neki nemški general razlaga v nemškem nacionalnem dnevniku »Münchner Neueste Nachrichten« od 27. letošnjega aprila svoje nazore o oboroževanju. Skrbi ga seveda, da bo imelo angleško oboroževanje slabe posledice za gospodarstvo. To še ne bi bilo nič posebnega, še zmeraj je skrbela generale tuja blaginja, kadar je šlo za tuje oboroževanje. Ali bolj izvirna je tale trditev: »Razložek je ta, da ima Nemčija svojo vojaško silo v prvi vrsti kot **vzgojno sredstvo lastnega naroda**, medtem ko štejejo drugod ponajveč svoje vojske in ladjevja kot kazenska in grozilna sredstva **zoper druge narode**.«

Tako vpijoči primeri zlagane samopravičnosti še celo pri nacionalistih niso pogosti.

Dviganje cen — tu in tam.

V zadnji številki svojega glasila se g. dr. Puc pritožuje nad dvigom cen. Povedati mu moramo, da bi njegovo znanje narodnega gospodarstva moralo segati najmanj tako daleč, da bi vedel vsaj to, da je dvig cen eden od prvih znakov boljše konjunkturo. Sicer pa naj g. dr. Puc v upravnem odboru KID, vključ v dvigu svetovnih cen kovinskih izdelkov, izposluje primerno znižanje narašlih cen.

Dve vrsti državljanov.

Dr. W. Hartnacke, bivši saški prosvetni minister, je v svojem najnovejšem delu »Die Ungeborenen« povedal, da več kot neko število bolj plačanih državljanov narodno gospodarstvo ne more prenesti. Zboljšanja razmer na pričakuje le od tega, da se za javne službe ne sme zahtevati višje predizobrazbe, kakor je za redno poslovanje potrebna. Radovedni smo, v katero vrsto spadajo taki predlagatelji. To se pravi, odgovor je prav lahak: v tisto določeno število boljše plačanih.

tako srečni, da bi bili deležni te socialne pridobitve. Upam, da radi tega mojega stališča še ne bom veljal za izdajalca slovenskega naroda.

Vrančič Vladimir, m. p.

Ta dopis rabi vsekako nekaj ugotovitev in pojasnil.

Točka dopisa, ki se nam zdi prav posebno sporna, je ta, da je pisec izdal knjigo v srbsko-hrvaškem jeziku zato, da propagira razširjenje pokojninskega zavarovanja na vso državo. Kajti to razširjenje je stvar, ki se v danih razmerah res ne moremo navduševati zanj. Brez dolgega umovanja in razlogovanja naj opozorimo samo na posledice razširjenja in centralizacije delavskega zavarovanja. Z denarjem naših delavcev se zidajo drugod velikanske palače, podpirajo se pasivni uradi, ker ne plačujejo in odračunjujejo podjetniki prispevkov — bogati Belgrad je za 98% v zamudi! — naši delavci pa često ne dobe najprimernejših zdravil. Ta nauk naj bi nam bil poleg drugih res dovolj. Saj menda nihče ne misli, da bi ob danih razmerah obdržal slovenski Pokojninski zavod tudi morebiti obljubljeni avtonomijo več ko za kratko dobo. Kajti preveč je »talentov« tam doli za mesta upravnih svetnikov, direktorjev, za službena potovanja in kar je še podobnih lepih stvari. In tako se nam zdi, da naj bi se denar naših zasebnih uradnikov porabljal raje za njihove namene, kakor za to, da bi se z njim zidale razkošne palače kje v Belgradu, v katerih bi stanovali v »službenih« stanovanjih zastoj razni predsedniki, podpredsedniki, tajniki — kakor se to godi pri raznih drugih centraliziranih napravah.

Čuden je tudi ugovor dopisa, da je pisec knjigo ponudil slovenskim nameščencem zaradi tega, ker nudi deloma nov material in ker so vse slovenske knjige o pokojninskem zavarovanju pošle. Najmanj, kar smejo zahtevati zavarovanci od svojega zavoda, za katerega so zbrali milijonske zneske, je to, da jih ta pouči o **vsem**, tudi »deloma novem« materialu, v njihovem jeziku, to je v slovenščini. Če tega ne dela, ne vrši svoje dolžnosti. Tisto že verjamemo, da ni nihče **naravnost** prisiljen, da ponujano knjigo kupi — še tega bi se manjkalo! Toda če kdorkoli zatrjuje prizadetost, da so v knjigi stvari, ki se ga tičejo in ki jih drugje ne dobi, pomeni to **posreden** pritisk. Tega pa prav tako odklanjamo!

Ne vemo, kako je v tem primeru, ali znano nam je v drugih, da je nekatere slovenske pisce zapeljal neki privid količine in da so zato izdali svoje knjige v srbohrvaščini. Ko pa ni hotelo biti kupcev, so začeli krošnjariti z njimi med Slovenci. Naj bo že glede te knjige tako ali drugače, Slovenci naj knjigo odločno odklanjajo. Potem ga bo skušnjava izučila. Dolžnost pokojninskega zavoda pa je, in še enkrat opozarjamo nanjo, da izda kot slovenski zavod za slovenske zavarovance v slovenskem jeziku vse predpise, ki se tičejo njegovega dela.

Jemljemo pa radi na znanje, da gre za popolnoma zasebno podjetje. To pa seveda Pokojninskega zavoda ne razbremenjuje.

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.